

**Akademie múzických umění v Praze
Hudební a taneční fakulta**

Hudební umění
Klarinet

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Význam hry v orchestru pro vývoj hudebníka s důrazem na
amatérské orchestry**

Jindřich Král

Vedoucí práce: prof. Vlastimil Mareš

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, duben 2024

**The Academy of Performing Arts in Prague
Music and Dance Faculty**

Art of Music
Clarinet

BACHELOR'S THESIS

**The importance of playing in an orchestra for the development
of a musician with an emphasis on amateur orchestras**

Jindřich Král

Thesis supervisor: prof. Vlastimil Mareš

Awarded academic title: BcA.

Prague, April 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci s názvem

Význam hry orchestru pro vývoj hudebníka se zaměřením na amatérské orchestry

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

.....

[Jméno Příjmení, podpis]

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat svým profesorům, kteří mě po celou dobu mého bakalářského studia hry na klarinet doprovázeli a předávali mi své cenné zkušenosti, rady a tipy, jak se neustále zlepšovat, a to nejen ve hře na klarinet, ale také v hudebním růstu. Děkuji panu doktorovi Janu Machovi za výuku klarinetových partů a jeho přínosný rozhovor. Dále bych rád poděkoval panu profesorovi Vlastimilu Marešovi za výbornou přípravu na individuálních hodinách, jeho konzultace a příkladné vedení. V neposlední řadě bych také rád poděkoval panu docentu Irvinu Venyšovi a to především za veškeré konzultace ohledně volby tématu a problematiky orchestrů a jeho významu.

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá význam hry v orchestru pro vývoj hudebníka, s důrazem na amatérské orchestry. Začíná analýzou role, kterou hra v orchestru hraje v hudebním rozvoji jednotlivce a zdůrazňuje jedinečné příležitosti, které orchestr poskytuje pro technický, emocionální a spoluhráčský aspekt hudby. Práce se zaměřuje na specifickou skupinu amatérských orchestrů, které jsou často složeny z hudebníků různých úrovní, dovedností i zkušeností. Tento kontext umožňuje detailní zkoumání faktorů, které ovlivňují rozvoj hudebníků, včetně role dirigenta, technického zdokonalování, spolupráce a interpretace hudby ve skupině. Zvláštní pozornost je věnována významu hry v orchestru pro vývoj hudebníků a umělecké interpretace prostřednictvím společného hraní a vzájemného naslouchání. Přestože amatérské orchestry nemusí dosahovat standardů profesionálních souborů, tato práce argumentuje, že mají nezastupitelný význam v hudebním životě a rozvoji hudebníků. Kombinuje teoretické zdroje s praktickým výzkumem, který zahrnuje rozhovory s členy a vedoucími různých amatérských orchestrů. Výsledky práce poskytují ucelený pohled na význam hry v orchestru pro amatérské hudebníky a mohou sloužit jako podklad pro další diskusi a reflexi v tomto oboru.

Abstract

This bachelor thesis examines the significance of playing in an orchestra for the development of a musician, with an emphasis on amateur orchestras. It begins with an analysis of the role that playing in an orchestra plays in the musical development of individuals and highlights the unique opportunities that orchestras provide for the technical, emotional, and collaborative aspects of music. The thesis focuses on a specific group of amateur orchestras, which are often composed of musicians of various levels, skills, and experiences. This context allows for a detailed examination of the factors influencing the development of musicians, including the role of the conductor, technical improvement, collaboration, and interpretation of music within the group. Special attention is given to the significance of playing in an orchestra for the development of musicians and artistic interpretation through collective playing and mutual listening. Although amateur orchestras may not reach the standards of professional ensembles, this thesis argues that they have an invaluable significance in the musical life and development of musicians. It combines theoretical sources with practical research, including interviews with members and conductors of various amateur orchestras. The results of the thesis provide a comprehensive view of the significance of playing in an orchestra for amateur musicians and can serve as a basis for further discussion and reflection in this field.

Obsah

Úvod	1
1 Orchester	2
1.1 Smyčcový orchestr	3
1.2 Dechový orchestr	4
1.3 Symfonický orchestr	4
2 Rozdíly mezi amatérskými a profesionálními orchestry	7
2.1 Amatérský orchestr	8
2.2 Profesionální orchestr	9
2.3 Rozhovor s panem doktorem Janem Machem	10
2.4 Zhodnocení rozhovoru	13
3 Školní příprava, aneb cesta za orchestrem	14
4 Význam hry v orchestru pro vývoj hudebníků	16
4.1 Týmová práce	16
4.2 Motivace	17
4.3 Sociální dovednosti	17
4.4 Disciplína a soustředěnost	18
4.5 Vliv na zdravotní stav	19
5 Harmonie 1872 Kolín	21
5.1 Rozhovor s panem Jiřím Vojtěchem DiS	22
5.2 Osobní zkušenost s orchestrem Harmonie 1872 Kolín	25
6 Chrudimská komorní filharmonie (CHKF)	26
6.1 Historie Chrudimského orchestru	26
6.2 Osobní zkušenost s orchestrem CHKF (Chrudimská komorní filharmonie) ...	28
Závěr	30
Seznam použitých zdrojů	31

Seznam příloh

- Příloha 1 – obrázek 1
- Příloha 2 – obrázek 2
- Příloha 3 – obrázek 3

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na význam hry v orchestru pro vývoj hudebníka, přičemž klade důraz na amatérské orchestry. Hra v orchestru je pro každého hudebníka nezastupitelnou součástí jeho hudebního vývoje a představuje jedinečnou zkušenost, která umožňuje rozvoj nejen technických dovedností, ale i hudebního cítění a schopnosti spolupráce.

Amatérské orchestry mají své specifické místo v hudebním světě, neboť se skládají převážně z nadšenců a milovníků hudby, kteří se spojili, aby společně tvořili a interpretovali hudbu. Právě v těchto orchestrech se však často setkáváme s různými výkonnostními úrovněmi a hudebními dovednostmi jednotlivých členů. A právě zde je možné vidět, jak důležitá je hra v orchestru pro jejich další rozvoj.

Tato práce si klade za cíl analyzovat význam hry v orchestru pro amatérského hudebníka. Budou zkoumány různé faktory, které ovlivňují úroveň a rozvoj hudebníka v orchestru. Bude se zabývat například otázkami, jako je role dirigenta, jaký vliv má hra ve skupině na zlepšování technických dovedností, schopnost spolupráce a vzájemného porozumění mezi členy orchestru.

Důraz bude kladen i na hudební citlivost a interpretaci, neboť právě orchestr umožňuje hudebníkům rozvíjet tyto aspekty hry. Díky společnému hraní a vzájemnému naslouchání mohou získávat nové poznatky, inspirace a zlepšovat své dovednosti v umělecké interpretaci.

Navzdory tomu, že amatérské orchestry nemusí dosahovat technických a interpretačních standardů profesionálních souborů, mají svůj nezastupitelný význam v hudebním životě. Právě tato práce se snaží přiblížit a zhodnotit jejich roli a přínos pro rozvoj hudebníků, a to nejen v rámci amatérských orchestrů, ale i v celém hudebním kontextu.

Bakalářská práce se opírá o kombinaci teoretických zdrojů a praktického výzkumu pomocí rozhovorů s členy i vedoucími různých nejen amatérských orchestrů. Výsledky této práce by mohly posloužit jako podklad pro další diskusi a reflexi významu hry v orchestru pro amatérské hudebníky.

1 Orchester

Orchester je hudební soubor, skládající se ze smyčcových, dechových a bicích sekcí. Termín orchestr pochází z řeckého názvu pro půlkruhovou plochu před starověkým řeckým jevištěm vyhrazenou pro sbor při divadelních představeních. V patnáctém století v Evropě byly někdy označovány jako kapely instrumentální soubory malého počtu a mohly zahrnovat jen čtyři nebo pět hráčů. Orchester časem postupně rostl od cca roku 1600 až do 1900, ale během 20. století se změnil již velmi málo.

V historii západní hudební tradice lze vývoj symfonického orchestru a jeho proměny do moderní podoby vnímat jako apoteózu instrumentální hudby. Když evropští skladatelé hledali větší vyjádření ve své tvorbě, orchestr se pro ně stal prostředkem, skrze který mohli dosáhnout mnoha expresivních projevů díky síle a tónovým nuancím celého souboru. Jak se časem orchestr sloučil do své moderní podoby, a technická dovednost moderního hudebníka se exponenciálně rozvíjela, skladatelé získali příležitost psát hudbu způsoby, které si skladatelé z pouhých několika desetiletí předtím nemohli ani představit.

Podivuhodnost symfonické tradice byla velmi poeticky a přesně vyjádřena dlouholetým komentátorem programů Cleveland Orchestra, Klausem Georgem Royem, když napsal: „Jaký jiný zázrak lidské tvorby existuje než symfonický orchestr. Více než sto hudebníků bezchybně spolupracujících při vytváření jediného zvukového projevu z okamžiku na okamžik, pod vedením jediného a unikátního myšlení, které přenáší zvukový obraz tonální představivosti jiného a nesoucí s sebou jednoho posluchače stejně jako tisíc nebo dva tisíce? Máme tendenci brát jako samozřejmou dovednost a citlivost takového interpretačního organismu, a měli bychom si dát čas k tomu, abychom znovu obdivovali, že takový společný úsilí je možné pro lidi, kteří jsou tak bohatí na komunikaci, krásu a smysl.“

Orchestry menšího rozsahu (čtyřicet hudebníků nebo méně) jsou běžně nazývány komorními orchestry. Komorní orchestry mohou zaměstnávat až padesát členů, pokud partitura požaduje větší počet smyčcových a dechových nástrojů nebo bicích. To může být zejména případem v hudbě komponované ve dvacátém století. Komorní orchestry často pracují bez dirigenta.

Moderní orchestr, s větším počtem členů od padesáti až po sto a někdy také i více, bývá většinou nazýván jako orchestr symfonický, ale může se jednat také o spolek hudby, který může být uveden v názvu. Spolek, který v tomto případě interpretuje hudbu, se může také označovat jako filharmonie. Tyto předpony nevykazují nutně žádný přísný rozdíl v instrumentální skladbě nebo úloze orchestru, ale jsou často používány k odlišení různých souborů se sídlem ve stejném městě (například London Symphony Orchestra a London Philharmonic Orchestra). Počet hudebníků v symfonickém orchestru se může ale zásadně lišit v konkrétním provedení a také v závislosti na provedeném díle nebo velikosti místa.

Typický moderní symfonický orchestr 21. století se skládá ze tří proporcionálních skupin podobných hudebních nástrojů, které se obvykle objevují v hudební partituře v následujícím pořadí (s uvedenými poměry): Dechové nástroje dřevěné: pikola, 2-5 fléten, 2-5 hoboju, anglický roh, 2-5 klarinetů, basklarinet, es-klarinet, 2-5 fagotů, kontrafagot. Dechové nástroje žesťové: 2 až 8 lesních rohů, 2 až 5 trubek, 2 až 3 trombony, 1 až 2 bass-trombony a tuba. Bicí nástroje: tympány, velký a malý buben, činely, triangl, celesta aj. Smyčce: harfa, nejčastěji 16 až maximálně 32 houslí, 8 až 12 viol, 8 až 12 violoncell, 5 až 8 kontrabasů a klavír. Na závěr doplním, že orchestr občas představí i další významné a v symfonickém prostředí spíše vzácné dechové nástroje zahrnující například eufonium, saxofon, basetový roh, kontrabasový klarinet či baryton.

1.1 Smyčcový orchestr

Smyčcový orchestr je jednou z nejdůležitějších hudebních částí symfonického orchestru. Skládá se ze čtyř různých nástrojů – houslí, viol, violoncell a kontrbasu. Tyto nástroje mají společně velkou škálu zvukových možností, a tak dokážou spolu sehrát různé tónové i rytmické figury.

Housle, nejmenší a nejvýše znějící ze smyčcových nástrojů, mají v orchestru nejvýznamnější roli. Hrají melodie a sóla, ale často zajišťují také harmonické složky hudby spolu se zbytkem orchestru. Violoncella jsou nástrojem větším, než housle a jejich předností je hluboký zvuk. Často hrají spodní basové linky a podporují harmonii celého orchestrálního zvuku. Violy jsou středním článkem mezi houslemi a violoncelly a plní především doprovodnou a harmonickou roli. Kontrabasy jsou největší a nejhlubší ze smyčcových nástrojů. Hrají hlavně basové linky a zajišťují pevný základ pro celý orchestr.

Smyčcové nástroje mají unikátní tónovou charakteristiku. Tón se tvoří pomocí smyčce. Smyčec se skládá z dřevěné hůlky a koňských žíní namazaných kalafunou, která slouží k jeho lepší přilnavosti. Hráč smyčcem tře o struny, čímž se nástroj rozvibruje a vzniká tak tón. Smyčcové nástroje umožňují hudebníkům variabilitu v dynamice a vyjadřování emocí.

Smyčcový orchestr se používá v mnoha žánrech hudby od klasiky, až po moderní populární a filmovou hudbu. V klasickém repertoáru jsou smyčcové orchestry obzvláště oblíbené pro svou schopnost efektního provedení koncertů i symfonií. Jsou však také běžně využívány například v jazzu nebo rockové hudbě pro svou schopnost přidávat bohatství a jemnost do skladby.

Smyčcové nástroje jsou také často součástí komorních souborů, kde spolu s dalšími nástroji jako klavír, dechové nástroje či bicí tvoří malý ansámbl. Tato složení umožňují interpretům zahrát různé složitější skladby a provést náročné hudební pasáže.

Celkově řečeno, smyčcový orchestr je nezbytnou součástí každého orchestrálního tělesa. Jeho unikátní tónová kvalita a schopnost vyjadřovat různé emoce je klíčová pro mnoho hudebních žánrů.

1.2 Dechový orchestr

Dechový orchestr se skládá z několika sekcí primárně dechových nástrojů, které se většinou nazývají nástrojové skupiny. Mezi dechové nástroje zastoupené v dechových orchestrech patří především zástupci dřevěných dechových nástrojů. Zde mohou uvést především flétny, klarinety, saxofony, hoboj a fagot. Dechové žesťové jako trubky, trombony, křídlovky, baskřídlovky (tenory, barytony), lesní rohy a tuba. Bicí nástroje jako velký a malý buben, tympány nebo bicí souprava pak přidávají rytmus a vytvářejí atmosféru celkového zvuku orchestrální hudby.

Dirigenta musím zmínit, protože i v dechovém orchestru zastává stejnou roli jako dirigenti v každém jiném typu uvedených orchestrů bez rozdílu jeho obsazení. Dirigent je umělec, který diriguje, tedy vede orchestr pomocí gest s taktovkou a má na starosti koordinaci všech hudebních nástrojů. Jeho úkolem je zajistit, aby hudebníci hráli v souladu a dodržovali tempo a dynamiku hudby. Dirigent má za úkol nastudovat skladby a pak je s orchestrem nacvičuje do koncertní podoby. K nastudování skladeb využívá dirigent partituru, tedy notový záznam všech hlasů v čitelném uspořádání.

Orchestrální hudba se skládá z různých hudebních skladeb, které mohou být jak klasické, tak moderní. Klasická orchestrální hudba se vyvinula během barokního a klasicistního období a zahrnuje skladby slavných skladatelů jako jsou Ludwig van Beethoven, Johann Sebastian Bach a Wolfgang Amadeus Mozart. Moderní orchestrální hudba se často vyskytuje ve filmové hudbě, kde se používá k vytváření emocí a posilování účinku obrazu.

Orchestr hraje nejen koncerty, ale také doprovází zpěváky nebo další hudebníky. Pro dechové orchestry jsou často zajímavé i festivaly hudby, například Kmochův Kolín.

V orchestrální hudbě je důležitou součástí dynamika, která ovlivňuje hlasitost hudby. V orchestru se také používá různých technik, jako je legato, kdy jsou tóny spojovány hladce a staccato, kdy jsou tóny hrané krátkými údery.

Orchestr je srdcem mnoha hudebních žánrů a je schopen vytvářet různé nálady a emoce. Je to skvělé umělecké dílo, které vyžaduje mnoho dovedností a spolupráce mezi hudebníky. Využívá se v koncertních sálech, divadlech a na nahrávacích studiích.

1.3 Symfonický orchestr

Symfonický orchestr se skládá z několika sekcí nástrojů, které mají různé zvukové charakteristiky a spolu působí tak, aby vytvářely harmonický celek. Nejběžnějšími sekcemi

jsou již výše zmiňované smyčce (housle, violy, violoncella, kontrabasy, výjimečně také harfa, klavír), dechové dřevěné nástroje (flétny, hoboje, klarinety, fagoty), dechové žesťové nástroje (trubky, lesní rohy, trombóny, tuba) a bicí nástroje (tympány, velký a malý buben, někdy také bicí souprava, činely, triangel aj.).

Dnešní podoba symfonických orchestrů vznikla nejprve z menších komorních souborů hráčů na převážně smyčcové a dechové nástroje přibližně začátkem 18. století. Vývoj zde silně ovlivnili skladatelé tzv. mannheimské školy v polovině 18. století, dále W. A. Mozart a především L. van Beethoven. Od konce 18. století vznikají stále symfonické orchestry.

V druhé polovině 19. století čili v období romantismu skládají někteří autoři, jako např. H. Berlioz, R. Strauss, R. Wagner a G. Mahler skladby pro početné symfonické orchestry. Proto se i nadále rozšiřuje počet hráčů a také počet druhů hudebních nástrojů. V této době do orchestrů jsou zařazovány nové nástroje jako (např. celesta, saxofon, harmonium, klavír, varhany, harfa, tuba, tenor, bariton atd.). Tehdy také vzniká moderní symfonický orchestr, který známe dnes, s 80 až 120 hráči. Symfonický orchestr jak jsem již zmiňoval dříve, se často nazývá jako filharmonie, výše uvedený pojem pro spolek hudby. Orchester má i své jisté rozsazení, které se může lišit dle typu obsazení i typu orchestru, a to zejména pro výslednou barvu a zvuk daného hudebního díla, viz obrázek:

Alternativní rozsazení dle obsazení.

Obrázek 1 - Symfonický orchestr

Obrázek 2 - Smyčcový orchestr

Obrázek 3 - Dechový orchestr

2 Rozdíly mezi amatérskými a profesionálními orchestry

V této kapitole bych rád rozebral podstatné rozdíly mezi amatérskými a profesionálními orchestry. Dále bych zde rád také definoval amatérský a profesionální orchestr obecně.

Mezi amatérskými a profesionálními orchestry existuje několik rozdílů, ať už jde o organizační strukturu, kvalitu výkonu nebo zkušenosti hudebníků. Profesionální orchestry obvykle fungují jako plně profesionální hudební organizace, které disponují stabilním financováním a odměňují své hudebníky za jejich práci. Na rozdíl od toho amatérské orchestry často pracují na dobrovolnické bázi, a neposkytují platby svým hráčům čili se nejedná o jejich profesi.

Profesionální orchestry jsou obvykle tvořeny z hudebníků na vyšší úrovni technického ovládní hudebních nástrojů a také vyšší úrovni hudebního umění, neboť jejich hudebníci jsou profesionálové s bohatými zkušenostmi a širokým hudebním vzděláním. Mezi vyšší hudební vzdělání můžeme zmínit zejména konzervatoře a také hudební Akademie. Rozdílem je, že amatérské orchestry mohou mít různorodou úroveň dovedností a zkušeností, která je závislá na složení jednotlivých členů. Kvalitu orchestru dokáže ovlivnit a skutečně nejvíce ovlivní každý samostatný hudebník. Proto se konají do profesionálních orchestrů na volné pozice hudebníků konkurzy, a výjimečně i do těch amatérských přijímací řízení.

Profesionální orchestry často interpretují složitější a náročnější repertoár, který zahrnuje klasická díla, moderní skladby a někdy také náročné orchestrální aranže. Naopak amatérské orchestry mohou provádět širší škálu repertoáru, závislých na jednotlivém obsazení, včetně jednodušších skladeb a aranžmá přizpůsobených jejich úrovni dovedností.

Profesionální hudebníci často disponují bohatými zkušenostmi z praxe a vystupováním v různých souborech a prostředích. Na druhou stranu amatérští hudebníci mají většinou individuálně zcela rozmanité zkušenosti s hraním, od začátečníků až po pokročilé hudebníky, kteří si užívají hudbu jako koníček a hraním v orchestru si například rozšiřují své dovednosti.

Co se týče financí a zázemí, tak amatérské orchestry často spoléhají na dobrovolnické příspěvky, soukromé sponzory a mohou mít omezené zdroje a infrastrukturu. Profesionální hudební tělesa obvykle disponují stabilním financováním především z veřejných nežli ze soukromých zdrojů, mají například možnosti ucházet se i o různé granty. Profesionální orchestry tak obvykle mají přístup k profesionálnímu zázemí, jako jsou moderní koncertní sály, nahrávací studia a marketingové podpory pro růst jejich stálých posluchačů. I přesto však oba typy orchestrů přinášejí posluchačům radost z hudby a poskytují svým členům možnost sdílení hudby a společného uměleckého projevu.

Láska k hudbě je neodmyslitelnou součástí všech hudebníků, bez rozdílu na jejich kvalitu, vzdělání, zkušenosti a schopnosti. Největší motivací pro oba typy orchestrů většinou bývá z pravidla spokojené publikum, které je největší podporou každého hudebního tělesa.

2.1 Amatérský orchestr

Amatérský orchestr je hudební soubor, který je tvořen amatérskými hudebníky. Tito hudebníci nejsou profesionály ve hře na hudební nástroj a hra na něj je pro ně pouze zálibou nebo koníčkem, ale nikoliv zaměstnáním. Amatérské orchestry tak často vznikají na základě dobrovolnosti a zájmu o účasti na koncertech ale především také zájmu interpretovat hudbu.

Amatérské orchestry mohou hrát různé žánry hudby jako například klasickou hudbu, lidovou hudbu, filmovou hudbu apod. Často se amatérské orchestry organizují v místních komunitách, základních uměleckých školách, nebo jako součást zájmových individuálních skupin. I přes to, že amatérští hudebníci většinou nemají v hudbě profesionální vzdělání, mohou dosáhnout velmi dobré úrovně a hrát náročná hudební díla.

V této práci se budu věnovat v následujících kapitolách dvěma různým amatérským orchestrům, a to konkrétně velkému dechovému orchestru Harmonii 1872 Kolín a také Chrudimské komorní filharmonii (CHKF).

Amatérské orchestry většinou nemají tak časté a intenzivní zkoušky jako obdobná profesionální tělesa. Zároveň jim nácvik repertoáru zabere mnohem více času a musí se zde řešit problémy především intonační, technické a rytmické.

Na vedoucím amatérského orchestru je potom vést vždy daný orchestr s pozitivním přístupem tak, aby jeho hráči neztráceli nadšení a chuť společně tvořit co nejkvalitnější hudbu. I amatérským hudebníkům jde o to, aby dosahovali těch nejvyšších možných kvalit, a jejich dirigent, potažmo vedoucí, jim musí předat potřebnou motivaci a instrukce k zdolání různých interpretačních problémů.

Nejčastějším typem amatérských orchestrů, který v této práci ještě budu zmiňovat, je orchestr složený ze žáků základních uměleckých škol. Tyto orchestry jsou složeny z mladé generace hudebníků, kteří se kromě individuální praxe, potažmo komorní hry, chtějí účastnit také dalších skupinových aktivit, jako je právě hra v orchestru.

Hra v orchestru má zejména pro mladou generaci hudebníků veliký význam, jelikož se zde mohou naučit mnoho nových dovedností, jako jsou například výše zmíněné vnímání intonace, rytmu, barvy jednotlivých nástrojů a základy hudebního vnímání a cítění.

Účast v amatérských orchestrech může být velikým přínosem jak pro mladou generaci, tak i pro dospělou a starší generaci muzikantů, kteří se ale již nepotřebují anebo nechtějí hudebně vzdělávat a pouze mají velice rádi danou hudbu. Zkoušky jsou pro ně tak tradicí, koníčkem anebo také společenskou událostí.

Na orchestrální zkoušky docházejí amatérští hudebníci vždy s chutí, protože se orchestrálních aktivit účastní dobrovolně. Rádi se zde stýkají se svými přáteli, spoluhráči, známými nebo také se svými rodinnými příslušníky.

2.2 Profesionální orchestr

Profesionální orchestr je hudební těleso složené z kvalifikovaných a zkušených profesionálních hudebníků, kteří mají svůj nástroj vystudovaný na konzervatoři anebo na vysoké škole, například na Akademii Múzických Umění v Praze. Hraní na nástroj berou profesionální hudebníci jako svou profesi, a tak mají obvykle vysokou úroveň technického mistrovství a uměleckého projevu.

Profesionální orchestry se specializují zejména na interpretaci symfonické hudby a mohou interpretovat mnoho různých druhů hudby, včetně klasické, romantické, moderní a současné hudby. Tyto orchestry mají často své stálé sídlo a konají pravidelné koncerty. Mnoho profesionálních orchestrů je také angažováno v nahrávání hudby pro filmy, televizní stanice a rozhlas.

Orchestry profesionální úrovně hrají důležitou úlohu v kulturním kontextu a představují nenahraditelný prvek koncertního světa. Profesionální orchestry mají hluboké kořeny sahající až do 16. století a jejich historie je velice bohatá. Během let se pak jejich složení, repertoár a společenská role vyvíjely. Od prvních barokních orchestrů až po dnešní moderní symfonické soubory. Každá éra tak přinesla svá specifika a charakteristiky.

Symfonické orchestry představují největší profesionální hudební tělesa, která nabízejí široký repertoár zahrnující skladby od klasických mistrů až po současné skladatele. Jejich koncerty jsou často nedílnou součástí kulturního života většiny velkých měst a hrají také významnou roli v kulturním vzdělání širokého spektra posluchačů.

Financování profesionálních orchestrů pochází z různých zdrojů, jako jsou např. státní a městské příspěvky, dotace, sponzorství, vstupné z koncertů a granty. Jejich běžný provoz totiž zahrnuje pravidelné zkoušky, koncerty, turné nejen po tuzemsku ale i v zahraničí a také nahrávání. Důležité je poté zmínit, že většina profesionálních orchestrů získává finance ze zdrojů veřejných.

V České republice působí desítky významných profesionálních orchestrů, mezi něž patří například Česká filharmonie, Symfonický orchestr Českého rozhlasu, Pražská komorní filharmonie, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK aj. Tyto orchestry se pyšní bohatou tradicí a jsou důležitým pilířem české hudební kultury.

Stejně jako v amatérském orchestru, tak i v profesionálním tělese zastává dirigent velmi důležitou roli. Pokud je dirigent osobností, tak dokáže proměnit daný orchestr v jeden pomyslný hudební nástroj. Uděluje tvář celému hudebnímu provedení a dokáže zásadně ovlivnit orchestrální výkon. Dirigenti v profesionálních orchestrech si provedení jednotlivých skladeb berou jako svoji osobní vizitku a je pro ně velice důležité, aby s daným ansámblem vždy dokázali předvést ten nejkvalitnější možný výkon.

2.3 Rozhovor s panem doktorem Janem Machem

Dne 21.3.2024 jsem vedl rozhovor s panem doktorem Janem Machem, prvním klarinetistou České Filharmonie, a také mým pedagogem orchestrálních partů na Akademii Múzických Umění v Praze.

Rozhovor se týkal především tématu orchestrální hry a také porovnání amatérských a profesionálních orchestrů. Dozvěděl jsem se zajímavé informace, které přispěli do bádání o této problematice.

Jak hodnotíte roli hry v amatérském orchestru při rozvoji hudebních schopností studentů?

„Velmi pozitivně, je to součást vývoje hráče, která je zábavná, protože se tam potkává s vrstevníky. Samozřejmě velmi důležité je potom vnímání intonace, rytmu, hry správných not a nejdůležitější je v podstatě zájem o hru na konkrétní nástroj a o dění v kolektivu“

Jaké konkrétní dovednosti a kompetence mohou studenti rozvíjet prostřednictvím účasti v amatérském orchestru?

„Trochu se obávám, že ne například zvukovou stránku nástroje, protože sám sebe v orchestru člověk hůře slyší, pokud je například dav klarinetů v nějakém dechovém ansáblu. Určitě ale dokáže rozvíjet rytmus, intonaci, vnímání okolí a samozřejmě souhru.“

Jaký vliv má podle Vás hra v orchestru na celkový rozvoj studentů ve srovnání s individuální praxí?

„Na hodinách se vyučují veškeré aspekty hry na nástroj. Orchester jako takový je zpestření, které má velice pozitivní a důležitý vliv na celkový vývoj každého hráče.“

Jaké jsou nejčastější obavy, se kterými se studenti setkávají při hře v amatérském orchestru a jak jim je můžeme pomoci překonat?

„Pokud se jedná o hráče, kteří často nehrají ve větším obsazení, tak se u nich vyskytuje především ostych hrát sám za sebe a naplno. Při přípravě se studenti naučí na hodinách většinou zahrát vše dobře. Když by to byl vyloženě klasický repertoár, tak se často stane, že se student stáhne, a hraje poté opatrněji. Musí překonat svoje obavy a dokázat hrát sebevědoměji a zároveň vnímat okolí. Nesmí ho rozhodit žádné vedlejší aspekty, například když někdo vedle splete rytmus anebo noty.“

Mně osobně velice pomáhá při klasickém repertoáru poslech více různých nahrávek a orchestrů, doporučujete tuto metodu také?

„Rozhodně je dobré znát díla, které daný orchestr nacvičuje, ale je nebezpečné umět tato díla pouze s nahrávkou. Jakékoliv jiné tempo, nebo jiná situace na pódiu a při zkoušení nastane, tím více toho daného hráče poté rozhodí.“

Myslíte si, že amatérští hudebníci mohou najít inspiraci a motivaci ve spolupráci s profesionály, a jak by tato interakce mohla ovlivnit jejich kariéru?

„Určitě, taková interakce ostatně funguje i v České Filharmonii, která si zve šikovné studentu ze ZUŠ do svých řad. Studenti se zde učí se zbavit ostychu, hrát na plno, a také v orientaci v notovém materiálu. Získávají mnoho zkušeností, učí se být připraveni a vnímat jasně dirigenta a své spoluhráče.“

Jaké jsou podle Vás největší výhody a nevýhody hraní v amatérském orchestru ve srovnání s profesionálním orchestrem?

„Amatérský hráč hraje, protože chce danou hudbu provozovat a má ji rád. Profesionální muzikant hudbu také provozuje rád, ale dělá to také především kvůli tomu, že se tím živí. Je logické, že profesionální muzikanti mají více stresu než amatérští hráči, nicméně to neznámá, že u amatérských muzikantů nemůže dojít ke stresovým situacím v orchestru. Stres samozřejmě patří k výkonům v obou typech orchestrů, protože i amatérský hráč se snaží podat co nejlepší výkon, ale většinou nemá takové zkušenosti práce se stresem jako profesionál z povolání. Amatérský hráč hudbu určitě hraje pro zábavu, a také pro to, že ho daný ansábl naplňuje. Hudba tak může být pro amatéra mnohdy větší relaxací než pro profesionála.“

Jak Vám hra v profesionálních hudebních tělesech změnila život?

„Orchestr vnímám jako samostatnou disciplínu, kde je najednou potřeba vnímat spoustu věcí kolem sebe. Máme tu tři kategorie jakožto sólová hra, komorní hra a orchestrální hra. Každý typ hudby i orchestrů má svá specifika, se kterými se musí každý profesionál seznámit a osvojit si je, pokud se chce dostat na profesionální úroveň hry na nástroj.“

Jak se nejlépe připravit na konkurz do profesionálního orchestru?

„Mít výborně připravené orchestrální party a dokázat je zahrát na profesionální úrovni. Zahrát tyto party také ideálně stálému hráči z daného orchestru. Mohu vřele doporučit chodit na konzultace a také pořídit si vlastní nahrávky pro lepší sebereflexi.“

Jaká je role mentorů jakožto dirigentů při formování hudebníků a provozování hudby v obou typech orchestrů?

„Tato role je celkem zásadní. Dirigent vytváří formu dané skladby a také její tvář. Pokud je dirigent osobnost, tak se orchestr může stát pomyslným hudebním nástrojem, jakožto mentor má vliv na provedení co nejkvalitnějšího výsledku. Dirigent udílí celkovou tempovou a výrazovou tvář skladby. Rád bych zmínil, že dirigenti amatérských orchestrů mají většinou takové lehké alibi, že se nejedná o jejich vinu, když výsledek koncertu není dobrý. Jedná se o amatérské hudebníky, a proto i atmosféra může být při orchestrálním výkonu mnohem uvolněnější. Rozdíl u profesionálního tělesa je ten, že profesionální dirigent vždycky považuje dané orchestrální provedení za svoji vizitku s vysokou důležitostí.“

Má podle Vašeho názoru účast v amatérském orchestru vliv na posílení sociálních dovedností a týmové spolupráce studentů/amatérských hudebníků?

„Rozhodně ano!“

Jaké jsou nejčastější výzvy, se kterými se amatérští hudebníci setkávají při hře v amatérských orchestrech a jak jim můžeme pomoci je překonat?

„Nejčastěji se bude jednat o technické výzvy pro většinu studentů. Nevyhovující intonaci a souhru nevidí v porovnání s technickou chybou jako velikou překážku. Určitě je potřeba, aby více vnímaly celkové dění kolem sebe a pokud chtějí posunout svoji úroveň, je důležité především sledovat vlastní intonaci a také pracovat na celkové souhře v sekcích.“

Myslíte si, že hra v orchestru může studentům pomoci lépe porozumět hudebním konceptům a teorií?

„Určitě ano, pokud je dirigent případně vedoucí orchestru erudovaný a vhodnou formou dokáže hráče upozornit například na harmonické změny a teoretické součásti dané skladby. Může se také jednat například o mimohudební program, kontext daného období nebo autora. Všechny tyto problematiky dokáží vzdělávat v teorii současně amatérské hudebníky.“

Jak můžeme podporovat rozvoj a uznání studentů, kteří se účastní amatérských orchestrálních aktivit, zejména pokud nemají ambice stát se profesionálními hudebníky?

„Studenti se zcela nejvíce zlepšují neustále na individuálních hodinách, jejich hráčská stránka se nejvíce zlepšuje při kvalitním a pravidelném cvičení. Důležitá je také pravidelná docházka ke kvalitním lektorům, ale také najít si chuť a čas, který věnují hudbě.“

Jakým způsobem se liší příprava a náročnost repertoáru v amatérských a profesionálních orchestrech?

„U amatérských ansámlů bude většinou reperotár technicky méně náročný. Příprava repertoáru přesto bude delší a náročnější, protože se více řeší dříve zmíněné problémy souhry a intonace. Příprava u jednotlivých amatérských hráčů nebude zcela dokonalá jako u profesionálních hráčů, kteří mají na první zkoušku vše poctivě připraveno.“

Existují specifické dovednosti nebo aspekty, na které by se amatérští hudebníci měli zaměřit, pokud by chtěli zlepšit svůj výkon a přiblížit se co nejvíce profesionální úrovni?

„Toto je velice těžké, jelikož profesionální úroveň tělesa je dána každým jednotlivým hráčem a individuálními schopnostmi. Čím lépe bude daný amatér ovládat svůj nástroj, tím bude v orchestru platnějším hráčem. Důležité je, aby zvládal náročná technická místa, vnímal okolí kvůli souhře, a především také sebe. Individuální kvalita určuje úroveň každého tělesa“.

Jak může dirigent/vedoucí orchestru ovlivnit amatérský orchestr k co nejlepším výsledkům?

„Zcela zásadní je zde výběr repertoáru. Vedoucí orchestru musí být osobností, která je všeobecně přijímaná, vzdělaná a zkoušky vede tak, aby to lidi v daném orchestru bavilo. Důležitá je také nenásilná forma přípravy, která dokáže zkvalitnit výkon celého orchestru.“

Pokud je v daném orchestru nárůst kvality, tak to i amatéři poznají a zajisté ocení. Všichni bez rozdílů svých kvalit chtějí zvýšit svoji úroveň.“

Jaké jsou konkrétně pro Vás klíčové momenty ve Vašem vývoji jakožto hudebníka, které jste sám zažil při hře v obou typech orchestrů?

„Zde bych rád zmínil hlavně amatérský ansámbl ze ZUŠ, kterou jsem navštěvoval. Především díky tomuto orchestru mě začal klarinet více bavit, vtáhlo mě celkové hudební dění a hudební svět se mi také více zapsal pod kůži. Rád bych zmínil ještě sociální stránku věci, hrát v tomto orchestru mě bavilo a měl jsem zde své kamarády, vrstevníky, kteří byli také nadšení pro hru v orchestru.“

Velice děkuji za přínosný rozhovor, který přinesl nové poznatky do mého bádání.

2.4 Zhodnocení rozhovoru

Z výše uvedené části rozhovoru vyplývá, že právě amatérský orchestr je právě jedním z nejdůležitějších základů pro rozvoj hry na hudební nástroj vůbec.

Sám pan profesor vzpomínal na svá léta na ZUŠ, ale také jsme dokonale probrali všechny rozdíly, které profesionální a amatérské orchestry skýtají.

U profesionálního orchestru se při konkurzech vybírají ti nejlepší uchazeči, kteří už z velké části jsou již umělecky připraveni pro účinkování v profesionálním orchestru. Profesionální hudebníci více než hrou v orchestru umělecky rostou spíše společnou prací s osobnostmi dirigentů a sólistů.

Tento rozhovor použiji pro svůj výzkum a zároveň z nich budu čerpat i v dalších odstavcích mé práce. Osobně si myslím, že se často zapomíná, že cesta drtivě většiny profesionálních hudebníků vrcholí právě v orchestru, případně v jiném hudebním tělese. Nutno však dodat, že většina z nich v životě projde také orchestry amatérské úrovně, které jim dokážou předat představu o hře v orchestru, a především tak poznat nový rozměr hudby.

3 Školní příprava, aneb cesta za orchestrem

Většinou na uměleckou cestu přivedou hudebníky jako první jejich rodiče a to tím, že je přihlásí do základní umělecké školy. Zde si může budoucí hudebník vybrat, zda chce hrát na dechový, smyčcový anebo bicí nástroj, a volba pak probíhá především na základně jejich zdravotních, věkových či jiných dispozic a osobních preferencí.

Každý hudebník musí prokázat své hudební nadání a také zájem o daný nástroj. Zde je nutné dodat, že každá ZUŠ může mít odlišné požadavky a postupy pro své přijímací zkoušky, a proto je dobré se předem seznámit s konkrétními požadavky dané školy.

Ke hře na hudební nástroj se žák v průběhu studia učí i povinným základům hudební teorie po dobu pěti let v hudební nauce, bez které bychom se ve hře na hudební nástroj neobešli.

Studium je rozděleno do tří částí, přípravné (od 5 let), první stupeň (od 7 let) a druhý stupeň (od 14 let). Žáci pak mimo individuální hodiny získávají praxi také v hudebních kolektivech. Můžeme zde samozřejmě jmenovat hru v orchestru, ale také komorní hru, smyčcové soubory, soubory zobcových fléten, akordeonový soubor, kytarový soubor a mnoho dalších.

Hudebníci začínají svou cestu na individuálních hodinách, a to učením se základních technik a dovedností na svém hudebním nástroji. Často se připojují k začátečnickým nebo juniorským hudebním souborům, kde se učí souhře, základním hudebním konceptům a pracují tak na koordinaci s ostatními hudebníky.

V této fázi hudebníci nadále zdokonalují své dovednosti a techniku. Mohou se zapojit do různých hudebních aktivit mimo orchestr, jako jsou soukromé lekce, hudební workshopy nebo hraní v dalších ansámblech. V rámci orchestru se učí především vzájemné spolupráci, naslouchání a reakcím na pokyny dirigenta.

Hudebníci, kteří dosáhnou pokročilé úrovně, tak mohou společně začít interpretovat náročnější skladby a přebírat více sólových rolí v orchestru. Mohou se proto také účastnit orchestrálních soutěží a koncertů a tím dále rozšiřovat své hudební obzory.

Hudebníci své studium na ZUŠ mohou úspěšně ukončit například absolventským koncertem a diplomem. Někteří hudebníci se chtějí svému hudebnímu nástroji věnovat dále, a tak se plně soustředí na úspěšné vykonání přijímacích zkoušek na konzervatoře a jiné hudebně zaměřené školy.

Po vystudování těchto škol mají hudebníci možnost dále rozvinout své hudební dovednosti a studovat tak vysokou školu hudebního umění. Při tomto studiu pak většina hudebníků získá potřebné zkušenosti, a dokážou tak profesionálně ovládat své hudební nástroje. Další vývoj může hudebníky podpořit v jejich snaze a splnění svých profesních a životních cílů. Mezi nejčastější cíl profesionálních hudebníků tak můžeme zmínit úspěšně vykonaný konkurz do profesionálních hudebních orchestrů a dalších hudebníků těles.

Během každé fáze vývoje hudebníků jsou důležitým faktorem praxe a zkušenosti, které hudebníci získávají hraním s ostatními a zkoumáním různých hudebních žánrů a stylů. Vývoj v orchestru je procesem neustálého učení se a růstu, který může trvat po celý život.

4 Význam hry v orchestru pro vývoj hudebníků

Z výše uvedeného rozhovoru s panem doktorem Janem Machem mimo jiné vyplývá, že orchestr je důležitou a nedílnou součástí vývoje každého profesionálního hráče. Většina profesionálních hráčů ve svém předchozím hudebním vývoji projdou různými amatérskými tělesy. Amatérští hudebníci čerpají ze svých hudebních zkušeností, které získávají především v amatérských hudebních tělesech a tyto zkušenosti jsou pro jejich hudební vývoj naprosto zásadní. V následujících částech mého výzkumu jsem se tedy rozhodl analyzovat nejdůležitější aspekty hry v orchestru pro vývoj hudebníků obecně.

4.1 Týmová práce

Týmová práce v orchestrálním prostředí je základním kamenem pro úspěch jakéhokoli orchestru. Orchestr, z pravidla složený z rozdílných hudebníků s různými hudebními nástroji a dovednostmi, musí pracovat jako jednotný celek tak, aby dosáhl co nejlepšího výkonu.

Od chvíle, kdy se hudebník, ať už student či dospělý připojí k orchestru, se stává součástí fungujícího týmu s jasnými cíli. Učí se, že tím, že plní svou roli, mohou přispět k většímu celku, a to k vytváření kvalitní hudby. Tímto se buduje silný soubor dovedností, které mohou hudebníci využít v dalším průběhu svého vzdělávání, svého budoucího zaměstnání anebo dalších sociálních interakcí.

Jedním z nejdůležitějších aspektů týmové práce v orchestru je vzájemná komunikace. Hudebníci musí umět naslouchat a reagovat na signály dirigenta, který je vedoucí a koordinuje celý orchestr. Je také podstatné, aby jednotliví členové orchestru byli schopni komunikovat mezi sebou, sdílet si důležité informace a navzájem se podporovat.

Dalším klíčovým prvkem týmové práce v orchestru je synchronizace. Hudebníci musí dokázat hrát ve stejném tempu a zachovávat správnou dynamiku. Každý hudebník v orchestru by si tedy měl osvojit schopnost soustředit se na svůj hudební part a zároveň naslouchat ostatním členům orchestru. Především je tedy důležité vnímat všechny rytmické, intonační a dynamické rozdíly pro harmonický zvuk celého orchestru.

Nezanedbatelným hlediskem je také důvěra mezi členy orchestru. Každý hudebník musí vědět, že se může spolehnout na ostatní. Všichni se tedy musí snažit plnit svou roli a jejich společná práce pak povede ke kvalitnímu výsledku. Důvěra proto vytváří pevný základ pro týmovou práci v orchestru.

Nakonec je pro efektivní týmovou práci v orchestru nezbytná vzájemná úcta. Každý hudebník by měl projevovat respekt ke svým kolegům, ocenit jejich schopnosti a přístup k hudbě. Záměrně jsem zmínil, měl by, jelikož praxe může být bohužel jiná. Tento vzájemný respekt vytváří pozitivní atmosféru a podporuje tak členy orchestru k dosahování společných cílů.

Obečně mohu shrnout, že týmová práce v orchestru představuje komplexní proces, který vyžaduje vzájemnou komunikaci, synchronizaci, důvěru a respekt mezi všemi účastníky v daném hudebním ansámblu. Díky těmto klíčovým prvkům může orchestr dosáhnout vynikajících výsledků a předvést tak co nejlepší hudební vystoupení.

4.2 Motivace

Pro hudebníky je motivace ke hraní v orchestru klíčová pro jejich osobní život i rozvoj. Motivace může pomoci hudebníkům zdokonalit své dovednosti a techniku, rozvíjet hudební porozumění, citlivost a rovněž se posunout k větší kreativitě a emocionálnímu projevu při hře na hudební nástroj.

Když hudebníci nacházejí motivaci ke hře na hudební nástroj, je pravděpodobnější, že budou pravidelně cvičit, což především přispěje ke zlepšení jejich techniky hry a preciznosti. Motivace rovněž může podpořit hudebníky k objevování nových hudebních stylů, žánrů a interpretací. Mohu opět dodat, že tyto objevy mohou vést k rozšíření jejich hudebního obzoru a obohacení jejich hudebního vyjádření.

Motivace může rovněž pomoci hudebníkům překonávat překážky a výzvy, které se mohou objevit během účinkování v orchestru. Díky pravidelnému cvičení a rozvíjení svých dovedností se hudebníci mohou cítit sebevědoměji a lépe připraveni čelit náročným situacím. Mezi náročné situace pro většinu hudebníků mohu zmínit například koncerty a vystoupení na soutěžích, nahrávání ve studiu anebo také spolupráce s významnými umělci.

V návaznosti na předchozí podkapitulu o týmové spolupráci můžeme sledovat, že hudebníci, kteří jsou motivováni, projevují větší ochotu pracovat jako tým. Mají tendenci podporovat své kolegy, naslouchat a reagovat na jejich hru, což přispívá k lepší koordinaci a harmonii v orchestrálním výkonu.

Celkově mohu konstatovat, že motivace sehrává klíčovou roli ve vývoji hudebníků nejen v sólové hře, ale taktéž v orchestru tím, že podněcuje jejich další vášeň pro hudbu. Motivace tak přispívá nejen ke zlepšení kvality hudebních výkonů, podporuje týmovou práci, ale také stimuluje růst a rozvoj jednotlivců a zvyšuje tím celkovou produktivitu daného hudebního souboru, orchestru nebo kapely.

4.3 Sociální dovednosti

Jedním z dalších klíčových aspektů vývoje každého hráče v orchestru je posílení jeho sociálních dovedností. Při začátku seznámení s ostatními členy orchestru dochází k rozvoji sociálních dovedností. Některé z těchto interakcí mohou vést k vytvoření přátelství, která mohou přetrvávat celý život.

Hra v orchestru umožňuje hudebníkům setkávat se s lidmi sdílejícími podobné zájmy a vášně. Tento kontakt může vést k vytváření nových přátelství a sociálních vazeb, což má klíčový význam pro celkový rozvoj osobnosti a duševní pohodu.

Zejména během zkoušek, ale především při hudebních vystoupení je důležité, aby hudebníci vnímaly ostatními členy orchestru a obzvláště pak dirigenta. Toto je pro vývoj hudebníků opět důležité, jelikož zmíněné vnímání zahrnuje verbální komunikaci ohledně interpretace skladby, dynamiky, tempa a dalších hudebních aspektů. Stejně tak mohou zmínit nonverbální komunikaci při sledování dirigenta a reakci na jeho pokyny. Tyto aspekty jsou velice podstatné, jelikož z těchto sociálních dovedností dokáže hudebník opět čerpat nejen v hudebním světě.

Účinkování v orchestru vyžaduje schopnost vcítit se do ostatních hudebníků a jejich hudebního projevu. Hudebníci se musí naučit vnímat emocionální zvuk hudby a reagovat na něj svým vlastním hraním. Tato schopnost empatického vnímání a reakce může vést ke zlepšení obecné schopnosti vcítění se do ostatních lidí.

Neméně důležitým hlediskem sociálních dovedností v orchestru je naprosto zásadní respektovat ostatní členy a jejich příspěvky. Každý hudebník má svou roli a ovlivňuje výsledný zvuk orchestru. Respektování práce a úsilí ostatních členů vede k pozitivní pracovní atmosféře a vztahům v orchestru.

Na závěr mohu dodat, že hra v orchestru poskytuje ideální prostředí pro rozvoj sociálních dovedností, jako je výše zmíněná týmová spolupráce, komunikace, empatie, respekt a také budování sociální sítě. Tyto dovednosti jsou cenné nejen ve hře, ale mají také vliv na osobní a profesní život jednotlivých hudebníků.

4.4 Disciplína a soustředěnost

Připojení se k orchestru vyžaduje disciplínu a soustředěnost. Pravidelné zkoušky, dodržování cvičebního plánu a perfektní příprava individuálních částí jsou náročné a vyžadují oddanost a závazek každého hudebníka. Učení se hrát na hudební nástroj je náročný a někdy pomalý proces, který vyžaduje pravidelnou praxi. Tento proces vštěpuje již dětem smysl pro disciplínu, trpělivost a vytrvalost, vlastnosti, které budou cenné po celý jejich život.

Hudebníci rozvíjí pomocí hry v orchestru svoji sebe disciplínu, když usilují o co nejlepší možný výsledek a důsledně se na něm snaží pracovat. Pro upřesnění dodám, že stejně jako v ostatních podkapitolách, tak i zde opět popisují především amatérské hudební prostředí. Schopnost soustředění se, pozornost k detailům a dodržování hudebních pokynů přispívají k celkovému zlepšení koncentrace a pozornosti hudebníků. Tyto schopnosti mohou opět být prospěšné jak v hudebním vývoji, tak i v jiných oblastech života.

Tvoření hudby s mnoha dalšími lidmi nadšenými pro stejný styl hudby je nesmírně odměňující a velmi terapeutické. Je to skvělý způsob, jak na chvíli zapomenout na vlastní

práci anebo například na školní povinnosti, a zároveň využívat a rozvíjet různé oblasti svého mozku. Současně nám hudba může pomoci v soustředěnosti především v mimohudebních aktivitách jako je právě například škola či práce. Můžeme vnímat také vyšší soustředěnost a trpělivost i ve volnočasových aktivitách u lidí, kteří hrají pravidelně v orchestru.

V mnoha zahraničních volně dostupných médiích se můžeme dočíst, že vědecké výzkumy prokázaly, že veškerá hudební praxe buduje intelektuální schopnosti, zvyšuje IQ, a také zvyšuje tzv. prostorovou inteligenci, zlepšuje paměť a mimo jiné také rozvíjí kreativitu. Výsledkem je, že například děti, které hrají na hudební nástroj, dosahují ve škole v průměru lepších výsledků než ty děti, které nehrají. Mohu opět konstatovat, že tento fakt je významný nejen pro děti a jejich vývoj, ale také pro vývoj hudebníků všech věkových skupin, kteří svůj volný čas věnují hudbě.

4.5 Vliv na zdravotní stav

Hra na mnoho hudebních nástrojů vyžaduje dobrou fyzickou kondici a kontrolu dechu. To může posílit svaly dýchacího ústrojí a zlepšit celkovou kondici. Z mé vlastní zkušenosti mohu zmínit, že mi hra na klarinet pomohla od mnoha dýchacích problémů a nemocí z dětství. Od doby, kdy jsem jako malý začal hrát na dechový nástroj, se nejen mé problémy vytratily, ale také se zcela uzdravily mé nemocné plíce.

Všechny nástroje, které v orchestru nalezneme vyžadují velmi dobrou koordinaci mezi rukama, očima a mozkiem. Trénink této koordinace může mít pozitivní vliv na motorické schopnosti. Samozřejmě je důležité hledět na prevenci možných zranění nebo přetížení při hře na nástroj a udržovat tak správné postavení těla a techniku hry na daný nástroj.

Jak jsem již zmínil, tak účinkování v orchestru je z pravidla kolektivní záležitostí, která posiluje sociální vazby a pomáhá budovat přátelství. Tyto interakce mohou mít pozitivní vliv na duševní zdraví a posilovat tak pocit sounáležitosti.

Během hraní především v amatérských orchestrálních ansámblech hudebníci často prožívají stav uvolnění, který může redukovat úroveň stresu a napětí. Hudba sama o sobě má relaxační účinky, a účast v orchestru může být považována za terapeutickou aktivitu, která pomáhá zmírňovat každodenní stresové situace. Melodie ovlivňuje naše city a náladu. Interpretace hudby může být účinným prostředkem k regulaci emocí a snižování úzkosti a stresu.

Hudební skladby v orchestrech vyžadují dříve zmíněné soustředění, ale také paměť, schopnost rozhodování a další kognitivní dovednosti. Pravidelné cvičení může posilovat tyto mentální schopnosti a přispívat k udržení aktivity mozku. Hudba představuje prostředek seberealizace, který nám umožňuje vyjádřit naši kreativitu a jedinečnost. Tvůrčí proces hudby může přinášet radost a pocit smysluplnosti do našich životů.

Na závěr mohu poznamenat, že hudba má mnoho pozitivních benefitů na zdravotní stav. Mohu zmínit jak paměť, tak i další kognitivní funkce a také pozitivní vliv na samotné duševní zdraví. Je tak možné konstatovat, že hudba obecně je nedílnou součástí zdravého životního stylu.

5 Harmonie 1872 Kolín

Orchestr Harmonie 1872 Kolín je velký dechový orchestr působící v Kolíně. Jedná se o orchestr amatérské úrovně, což znamená, že žádný muzikant z orchestru nemá za hru v Harmonii finanční příjem.

Harmonie 1872 Kolín od roku 2003 působí orchestr jako spolek s vlastní právní subjektivitou. S více než 70 členy se Harmonie řadí mezi největší amatérská hudební tělesa.

Repertoár orchestru pak zahrnuje široké spektrum hudebních žánrů, včetně operní, operetní, muzikálové tvorby. Nutno dodat, že tento orchestr mimo ostatní interpretuje také úpravy symfonické tvorby klasiků i současných autorů pro dechový orchestr, a to jak z České republiky, ale i ze světa. V kvalitních transkripcích pro symfonický dechový orchestr si zde tedy posluchač může vychutnat mnoho různých stylů dechové hudby. Kromě toho se v repertoáru nachází i původní populární, taneční a pochodová hudba.

Ačkoliv se jedná o orchestr amatérské umělecké úrovně, orchestr často spolupracuje s předními profesionálními umělci. Mezi pravidelné hosty koncertů Harmonie 1872 Kolín mohou zmínit vokální sólistku a moderátorku paní Renée Nachtigallovou. Mezi další vokální sólisty orchestru patří Petra Perná, Ladislav Klouček a hosté jako Barbora Řeřichová, Adéla Řehořová a Petr Konývka. Při koncertech a pochodových produkcích doma i v zahraničí vystupuje s orchestrem také s taneční skupinou mažorettek Srdíčko Kolín.

Harmonie 1872 Kolín si odnesla cenu Grand Prix za nejlepší soutěžní vystoupení na mezinárodním hudebním festivalu v polském Leszně. Jitka Försterová (pikola) navíc získala ocenění za nejlepší sólový výkon.

Orchestr pravidelně koncertuje jak v Kolíně, tak i v okolních obcích a městech. Jeho mnoho úspěšných vystoupení a koncertů přispívá k obohacení kulturního života regionu. Orchestr Harmonie 1872 Kolín má ve svých řadách hudebníky z různých věkových kategorií a s různými úrovněmi dovedností. Jak jsem zmínil, orchestr je z velké části tvořen nadšenými amatérskými hudebníky, ale sólově s orchestrem účinkují i profesionální hudebníci a častěji také studenti z různých hudebních škol i v řadách orchestru.

Harmonie 1872 Kolín má velmi bohatou minulost dirigentů a k dnešnímu dni má hned 3 aktivní dirigenty, a to konkrétně hlavního dirigenta Ondřeje Hnízda, dále pana Jiřího Vojtěcha a Irenu Pithartovou. Nemohu ovšem opomenout bývalého dirigenta Harmonie a také jejího spoluzakladatele pana Petra Stříšku, který mě přivedl do tohoto skvělého orchestru.

Petr Stříška je hudební skladatel, pedagog a zejména bývalý dirigent a umělecký vedoucí orchestru Harmonie 1872 Kolín. Je významnou a výraznou osobností, která po mnoho let svým nadšením a prací ovlivňuje nejen neprofesionální dechovou hudbu v České republice, ale také v zahraničí. V roce 2013 byl oceněn Cenou ministerstva kultury za svou celoživotní dirigentskou a organizační práci v oblasti neprofesionální dechové hudby a za propagaci české dechové hudby doma i v zahraničí.

Orchestr Harmonie 1872 Kolín tak pan Petr Stříška vedl od roku jeho založení 2003 až do roku 2020, kdy po těžkém průběhu nemoci Covid 19 musel bohužel pro svůj zdravotní stav ukončit svoji uměleckou činnost v tomto orchestru.

5.1 Rozhovor s panem Jiřím Vojtěchem DiS.

Dne 11.4.2024 jsem vedl rozhovor s druhým dirigentem Harmonie 1872 Kolín a bývalým vedoucím dechového orchestru ZUŠ Kolín. Vedoucím profesionální dechové kapely Březovanka a také tubistou profesionálního orchestru, konkrétně Hudby Hradní stráže a Policie České republiky, panem Jiřím Vojtěchem.

Jaký význam má podle vás orchestr na vývoj hudebníků?

„Orchestr má na vývoj všech hudebníků velký vliv, protože většina hudebníků nejsou sólisty, i když třeba hrají sólově, ale většina se tím neživí. Největší podíl času, který profesně hrou na nástroj tráví, je v orchestru, jakožto hráč orchestru. Každý muzikant se od mládí až do stáří vyvíjí, a orchestr je jedním z hlavních zdrojů zkušeností tohoto vývoje.“

Jaký podíl má vedoucí orchestru, dirigent na vývoji hudebníků v orchestru?

„Pokud je ten konkrétní dirigent schopný, má o konkrétním hudebním výsledku a vedení solidní představu, pak dokáže ten orchestr vést ku prospěchu dopředu. Samozřejmě tím hudebním vedením se i hráči průběžně zdokonalují jako jednotný celek. V tomto případě má dirigent obrovský vliv na vývoj celého orchestru, a dokáže ho nejvíce ovlivnit.“

Jak by měl tedy podle Vás dirigent orchestr vést, aby daný ansámbl dosahoval těch nejlepších výsledků?

„Pokud ten daný orchestr má své vlastní zázemí v pořádku, tím myslím manažersky zvládnuté, a má tak své vlastní místo ke zkouškám a dostatek financí, tak pak nad dirigentovi už je především ta umělecká stránka. Otázka na vedení je poměrně náročná a obsáhlá, jelikož jsou rozdíly ve vedení amatérských i profesionálních orchestrů. V profesionálním orchestru dirigent, pokud mám vybraný repertoár a jasně dramaturgicky stanovené cíle, pak ví, kam ten profesionální orchestr nasměřovat. V profesionálním orchestru by se měl dirigent zabývat především výrazovou a uměleckou stránkou hudby. V amatérském orchestru musí dirigent s instrumentálními hráči mnohem více pracovat. Mohu zmínit práci především na ladění a celkové intonaci, nejen rytmickým ale i technickým problémům, ale i celkové souhře. Práce s amatérským orchestrem je tak mnohdy daleko složitější a náročnější.“

Jaké jsou pro Vás rozdíly v účinkování v orchestru jakožto hráč i dirigent?

„Jsou zde samozřejmě také velké rozdíly. Je pravda, že diriguji Harmonii 1872 Kolín, ale přesto bych sám o sobě neřekl, že jsem dirigent. Sám sebe vnímám pouze jako dirigujícího muzikanta. Jakožto dirigent se pořád osobně vyvíjím. Já jsem vystudovaný hudebník, konkrétně tubista. Když hrají v Hudbě Hradní stráže a Policie České republiky, tak

se zde cítím komfortně. Jedná se o moji profesi, můj obor, kterému se věnuji již dlouhou řadu let a mohu zde čerpat jako aktivní hráč v orchestru z mnohaletých zkušeností.“

V čem konkrétně je práce s amatérským orchestrem těžší?

„V amatérském orchestru je téměř nutné účinkující hudebníky učit, jak správně hrát. Jak jsem zmiňoval, tato práce se bude týkat především intonačních problémů, které taky u dechových nástrojů souvisí především s nátiskem. Osobně ale naprosto chápu, že amatérští muzikanti z velké části nemohou tolik času věnovat hudbě, jelikož mají také i své vlastní profese a zaměstnání. Pro tyto muzikanty je účast v orchestru spíše jakýmsi koníčkem, odreagováním a také trávením svého volného času. Je tedy důležité, aby dirigent vedl amatérský orchestr svědomitě s vidinou co nejlepších výkonů, ale nemůže po nich v žádném případě chtít, nebo očekávat profesionální výkon.“

Jak vnímáte své vlastní účinkování v Hudbě Hradní stráže v porovnání s Vaší profesionální dechovou kapelou Březovanka?

„Tak tam jsou přesně také rozdíly, pro mě například dost stresové situace. Pokud hraji v Hudbě Hradní stráže tak vím, že je o všechno postaráno a mám na starosti pouze vlastní hudební přípravu a cítím se tam opravdu komfortně. Pokud hraji někde s Březovankou, tak tam zároveň mám na starost od managementu, přes peníze muzikantů až po tu uměleckou stránku. Starosti o hráče, jednání s hudebníky, jednání se zvukaři a jednání s pořadateli a za všechno také sám osobně ručím. To, že tam hraji to je vlastně až to úplně poslední. Hraní v Březovance už pak vnímám spíše jako odměnu“

Občas kromě dirigování v Harmonii 1872 Kolín vypomáháte ve hře na tubu. Je pro vás účinkování v amatérském orchestru větším oddychem?

„Jak se to vezme, konkrétně v Harmonii je bezvadná parta hudebníků a dá se říct, že všichni členové tady jsou nadšení, zapálení pro hudbu a přátelští. Každá zkouška zde je vlastně samostatnou kulturní událostí. Co se týká mého vystupování v profesionálním tělese v porovnání s amatérským, tak se mi samozřejmě lépe hraje v orchestru profesionálním. Zde nic nemusím řešit, všechno většinou ladí a souhra je výborná. Když účinkuji v amatérském orchestru, tak se osobně necítím tak komfortně i když potom ten výsledek může být skvělý“

Jste znám také jako učitel, který poctivě vede své žáky nejen na hodinách, ale také jako vedoucí orchestru ZUŠ Kolín. Jak se liší práce s amatérským orchestrem, který je složený výhradně z mladších hudebníků?

„To je další disciplína a je zde taky velký rozdíl. Ve školním orchestru na ZUŠ působím více jako učitel než dirigent. Děti, které zde účinkují, je potřeba také neustále učit hrát na hudební nástroj. Učit je dobrým návykům, vybírat vhodný a jednodušší repertoár. Přirovnal bych to k chůzi. Malé dítě také nejdříve chodí po čtyřech, pak se postaví, začne pomalu chodit, ale nedokáže hned běhat. Toto si musí každý vedoucí mládežnického orchestru uvědomit. Jakožto umělecký vedoucí musím vybírat repertoár a aranže také ve správných tóninách, aby ty děti zvládli zahrát všechny potřebné posuvky, ale zároveň se dokázali i

soustředit na vlastní intonaci. Bohužel, individuální práce s dětmi je v tomto ohledu mnohem náročnější než s dospělými, jelikož starším amatérským hudebníkům nemusím vysvětlovat, jak se například hraje daný tón. Když přijdu tedy pak do orchestru Harmonie, což je sice amatérský orchestr, tak největším rozdílem je to, že už jsou zde muzikanti, kteří umějí hrát. To znamená, že dokážou číst noty listu a je pro ně většinou možné všechno hned přehrát a potom už se můžeme začít zaobírat důležitou uměleckou stránkou. Zde je důležité zmínit, že amatérští hudebníci zde čerpají z předešlých zkušeností s vlastním hraním v amatérských orchestrech, které mladým hudebníkům zatím chybí.“

Jak podle Vás docílit toho, aby v amatérském orchestru měli hudebníci tu největší možnou motivaci a koncentraci, která tak dokáže podpořit jejich další hudební vývoj?

V první řadě je důležité zvolit vhodný repertoár, který se bude hudebníkům líbit a zároveň bude zvládnutelný na amatérské úrovni. V druhé řadě je důležité s amatérským orchestrem jednat na rovinu a slušně. Důležité je se nad nikoho nepovyšovat, nikoho neurážet a neponižovat, protože to je pak pro hudebníky tou největší demotivací. Mám stále na mysli to, že všichni hudebníci sem docházejí rádi a mají to jako svůj koníček, uvolnění, odreagování, ale nikoliv zaměstnání. Důležité je zajistit hudebníkům kvalitní zázemí a úplně nejdůležitější je podle mě zajistit orchestru atraktivní akce a koncerty kam přijdou posluchači. Bez rozdílu na úrovni orchestru, každý orchestr potřebuje početné publikum. Když je pak na koncertech bezvadná atmosféra, tak to je si troufnu říct, ta největším možná motivace pro hudebníky. Plné hlediště a tleskající publikum potěší a motivuje každého hudebníka.“

Co orchestr může nabídnout hudebníkům pro jejich vývoj a další kariéru?

„Určitě mohu zmínit motivaci pro hru na hudební nástroj, lásku k hudbě, kterou orchestr dokáže v hudebnících probudit. Orchestr také dá hudebníkům zkušenost týmové spolupráce, která úzce souvisí s předešlou motivací. Dále jim orchestr může předat důležité sociální dovednosti, disciplínu, soustředěnost. Hudba mimo posluchače dokáže obohatit i muzikanty dalšími benefity na jejich vlastní zdravotní stav, neboť neustále pracují se svým projevem, myšlením a mozkiem.“

Nepřátelské až tvrdé vedení může být tedy pro daný orchestr demotivující?

„Určitě ano, s takovým vedením se každý vyspělý muzikant minimálně jednou za život setkal a rozhodně na to nevzpomíná rád. Je to opravdu velká demotivace pro všechny hudebníky, ať už v profesionálních orchestrech nebo těch amatérských. Většina vynikajících dirigentů a opravdu velkých osobností se chová pořád slušně. Jsou to skromní lidé, kteří nedávají najevo čím jsou, a kdo jsou. Mají přirozenou autoritu a ten daný orchestr to vycítí, a všichni muzikanti to moc dobře vědí. Myslím, že na závěr mohu říct pouze skromnost dělá mistra.“

5.2 Osobní zkušenost s orchestrem Harmonie 1872 Kolín

Moje cesta s orchestrem Harmonie 1872 Kolín začala v roce 2013, když mi bylo pouhých 14 let, a pan Petr Stříška mě oslovil po mém klarinetovém koncertu v Malém sále na ZUŠ Chrudim.

Tehdy jsem se poprvé seznámil s hrou ve velkém amatérském dechovém orchestru, a začal jsem objevovat krásu hudby ve skvělém prostředí tohoto orchestru. S každou zkouškou a každým vystoupením jsem získával neocenitelné zkušenosti a poznatky, které formovaly mé hudební schopnosti a porozumění nejen k dechové hudbě.

Jednou z velice významných zkušeností, které jsem v tomto orchestru zažil, byly koncertní cesty do Francie a Petrohradu. Tyto cesty nejenom rozšířily mé hudební obzory, ale také mi umožnily prožít nezapomenutelné chvíle se skvělými lidmi, kteří sdílejí stejnou vášně pro hudbu. Měl jsem možnost se s tímto orchestrem účastnit mnoha orchestrálních soutěží, a to jak v Česku, tak i v zahraničí.

Během mého působení v orchestru jsem zažil mnoho nezapomenutelných okamžiků. Měl jsem tu čest vystoupit s orchestrem jako sólista, což pro mě byl obrovský osobní úspěch a zároveň výzva, která mi pomohla v dalším vývoji jakožto hudebník. Konkrétně mohu zmínit část článku v Kolínském deníku: „Nejmladší sólista večera, šestnáctiletý klarinetista Jindřich Král, si stříhnul sólo v Klarinetovém čardáši Karla Bělohoubka.“ (HEJDUK, Zdeněk. Kolínský deník [online] publikováno dne 18.11.2015)

Mezi mé další sólové úspěchy s orchestrem považuji přednes této skladby na festivalu Kmochův Kolín a na dalších koncertech po celé České republice.

Dále jsem měl možnost zúčastnit se na nahrávání CD s orchestrem, což byla další úžasná příležitost, která mi umožnila prohloubit mou lásku k hudbě a získat cenné zkušenosti v nahrávacím studiu.

Minulý rok jsem byl osloven téměř po deseti letech od mé sólové premiéry v tomto orchestru, a na Svatomartinském koncertu jsem si ho v listopadu minulého roku opět zopakoval. Opět zde mohu zmínit odkaz na článek v Kolínském deníku „v Klarinetovém čardáši Karla Bělohoubka zase zazářil Jindřich Král s tímto nástrojem.“ (HEJDUK, Zdeněk. Kolínský deník [online] publikováno dne 9.11.2023)

Můj čas strávený v orchestru Harmonie 1872 Kolín byl pro mě neocenitelnou součástí mého hudebního vývoje. Díky zkušenostem, které jsem získal při praxi v tomto orchestru byly nejen technické dovednosti a hudební povědomí, ale také přátelství a vzpomínky, které mi zůstanou navždy v srdci.

6 Chrudimská komorní filharmonie (CHKF)

Název Chrudimská komorní filharmonie (CHKF) vznikl v roce 2006 s úmyslem navázat na bohatou tradici Chrudimské filharmonie, velkého symfonického orchestru, který působil v Chrudimi po mnoho desetiletí. Orchester se zavázal k plnému symfonickému obsazení, kvalitnímu provedení skladeb a aktivnímu přispívání ke kulturnímu životu svého domovského města.

Členská základna tohoto orchestru je tvořena převážně z učitelů při Základní umělecké škole v Chrudimi, ale také z mimořádně nadaných žáků ze ZUŠ Chrudim. Najdeme zde také členy, kteří jsou studenty z konzervatoří, ale i amatérské hudebníky z města a okolí.

Repertoár orchestru je velmi pestrý a zahrnuje skladby od období baroka a klasicismu přes romantismus a 20. století až po současnou a také filmovou hudbu.

Chrudimská komorní filharmonie v současné době aktivně pořádá a podílí se na řadě koncertních událostí, včetně pravidelných Rendez-vous, Vítání léta na nádvoří Státního zámku Slatiňany, nebo také adventních a jarních koncertů.

Tento orchestr mimo jiné spolupracuje s dalšími hudebními tělesy, pěveckými sbory a sólisty na netradičních hudebních projektech.

Město Chrudim a místní Základní umělecká škola do dnešní doby poskytují významnou podporu hudebníkům tohoto orchestru. Orchester CHKF je pravidelným hostem na plese ZUŠ Chrudim, ale i pravidelném koncertu učitelů při místní ZUŠ Chrudim.

6.1 Historie Chrudimského orchestru

Historie Chrudimského orchestru je mnohem bohatší než u předchozí zmíněné Harmonie a sahá až do roku 1909, kde se jednalo o volné orchestrální sdružení. Roku 1924 byl již tento symfonický orchestr pojmenován Chrudimská filharmonie. V té době byl největším symfonickým tělesem ve východních Čechách s počtem členů ustáleným na 70. Filharmonie tehdy také pořádala své vlastní koncerty a účinkovala při významných oslavách.

Od září 1925 začal v tomto chrudimském orchestru působit dirigent František Teplý (1885–1951). Pocházel z nedalekých Mikulovic a předtím působil v Heřmanově Městci jako učitel, sbormistr a dirigent. V Chrudimi se stal tajemníkem okresního školního výboru. Zde jako sbormistr zpěváckého spolku Slavoj a dirigent Chrudimské filharmonie přivedl tato tělesa k vrcholnému rozkvětu.

Pod jeho vedením byla provedena největší díla českých i světových skladatelů, například Dvořákova „Svatební košile“, Fibichova „Jarní romance“, Smetanova Česká píseň a Sukova scénická hudba „Pod Jabloní“. Dále zde zazněly symfonické skladby Beethovena, Dvořáka, Fibicha, Haydna, Schuberta, a také kompletní Smetanův cyklus Má vlast. Jako organizátor hudebního života Východočeského kraje zde působil až do roku 1945. Za svou

vynikající činnost obdržel čestný diplom od Pěvecké obce československé a byl jmenován čestným členem Slavoje a Chrudimské filharmonie.

Vrcholem činnosti Františka Teplého a zároveň celého meziválečného chrudimského hudebního života bylo nastudování a slavnostní provedení Smetanovy opery Libuše k otevření nového chrudimského Pippichova divadla. Pražské Národní divadlo tehdy bezplatně zapůjčilo do Chrudimi notový materiál, který byl (zejména dirigentem Teplým) pro tuto příležitost celý opsán. Premiéra se konala 18. února 1934. V těch dnech byla opera uvedena celkem pětkrát, včetně vysílání v Československém rozhlasu.

Během prvních dvaceti let své existence uskutečnila filharmonie 154 veřejných vystoupení, z toho 133 v Chrudimi a další na zájezdech ve východočeském regionu. Celkem orchestr provedl 270 skladeb, zahrnující 12 symfonií, 10 symfonických básní, 52 ouvertur, řadu koncertantních děl, 26 velkých vokálních skladeb a další. Čtyřikrát byly také koncerty filharmonie vysílány pražským rozhlasem. V jubilejním roce 1941 měl orchestr 71 členů, z nichž 56 bylo aktivních.

V roce 1942 se hlavním dirigentem filharmonie stal Karel Židek, který do té doby působil jako zástupce F. Teplého. Židek již v roce 1941 dirigoval v divadle Karla Pippicha provedení Dvořákova oratoria Stabat Mater.

Od roku 1948 orchestr rozvíjel nepřetržitou a pravidelnou činnost. Od 1. ledna 1951 změnil orchestr název na Symfonický orchestr závodního klubu ROH n. p. Transporta. Karel Židek zůstal dirigentem orchestru. V padesátých letech měl orchestr v kultuře velmi bohatou činnost. Každý rok se konaly pravidelné tři celovečerní koncerty a orchestr často vystupoval na různých kulturních akcích nejen v Chrudimsku.

Jedním z nejvýznamnějších programů bylo představení Smetanova cyklu Má vlast, které se konalo 6. května 1955 při příležitosti 10. výročí osvobození.

Na mnoha koncertech vystoupili s orchestrem i přední čeští sólisté. Mezi nimi byli například violoncellista Miloš Sádlo, klavírista Rudolf Zeman, hobojista František Hanták, ale také významný klarinetista pan prof. Vladimír Říha.

O rok dříve, tedy v roce 1954 zde hostoval jako dirigent celého koncertu, který byl natáčen Československým rozhlasem pan dirigent Antonín Devátý, někdejší šéf orchestru plzeňského rozhlasu.

Dne 19. září 1954 orchestr vystoupil na celostátní přehlídce lidové umělecké tvořivosti souborů závodních klubů těžkého strojírenství, která se konala v Smetanově síni Obecního domu v Praze. V roce 1961 filharmonie opět změnila název, tentokrát na Symfonický orchestr JKP Chrudim. Pro chrudimskou veřejnost měl velký ohlas a význam vánoční koncert, který se konal v prosinci 1969 v sále muzea. Tento koncert byl následně opakován v Husově sboru a na Nový rok 1970 v arciděkanském chrámu. Od roku 1970 orchestr převážně spolupracoval na koncertech se Slavojem nebo s Chrudimským kvartetem.

Poslední koncertní vystoupení Chrudimské filharmonie proběhlo 22. listopadu 1974, kde orchestr ve spolupráci se Slavojem provedl Smetanovu Českou píseň. Po odstoupení dosavadního vysoce schopného dirigenta a hudebního skladatele Karla Židka, který zde působil plných 32 let a přispěl do repertoáru i svými skladbami, ukončila Chrudimská filharmonie svou činnost. Část členů, zejména smyčcové nástroje, později vytvořila Komorní orchestr, jehož vedení se ujal obětavý doktor Svatopluk Kozdera, a jehož repertoár se zaměřoval především na díla starých českých mistrů. Toto malé těleso pak přispívalo k chrudimskému kulturnímu dění až do počátku devadesátých let.

Orchestr byl znovu spoluzaložen a přejmenován na Chrudimskou komorní filharmonii a až do roku 2009 byl veden výše zmíněným učitelem a také proslulým vojenským kapelníkem Petrem Stříškou. Petr Stříška tak spoluzaložil nejen Harmonii 1872 Kolín, ale i v roce 2006 Chrudimskou komorní filharmonii. V roce 2006-2009 vedl Petr Stříška oba zmíněné orchestry najednou. Po nemoci v roce 2009 se ale nedokázal již starat o chod v obou zmíněných orchestrech. Jeho místo tehdy převzal nynější ředitel ZUŠ Chrudim pan Bc. Martin Profous, který se stará o kulturní rozkvět tohoto orchestru do dnešních dní.

6.2 Osobní zkušenost s orchestrem CHKF (Chrudimská komorní filharmonie)

Když jsem se rozhodl začít hrát na klarinet v ZUŠ Chrudim, nikdy by mě nenapadlo, jakou neuvěřitelnou cestou tohle rozhodnutí povede. Po několika letech hraní na klarinet, a to konkrétně v roce 2012, jsem měl možnost připojit se k mému prvnímu symfonickému amatérskému orchestru, a to k Chrudimské komorní filharmonii při ZUŠ Chrudim v mém rodném městě Chrudim. A tímto začal můj skutečný hudební sen.

Hned od prvního setkání s orchestrem jsem se cítil jako součást velké hudební rodiny. Mezi námi byli hudebníci téměř všech věkových skupin, od těch nejmladších, jako jsem byl i já, až po zkušené hráče. Každý z nás měl svou vlastní životní zkušenost a příběh, který přinášel do orchestru. To bylo jedno z nejvíce fascinujících prvků a sice spojování lidí z různých prostředí, profesí a věkových skupin pomocí hudby.

Každý týden jsme se scházeli na našich pravidelných zkouškách. Procházet se šanony not, zkoušet nová témata, pracovat na technice a intonaci, to všechno jsme společně procházeli. Nebylo to pouze cvičení, ale také přátelská a podporující atmosféra. Náš dirigent a nynější ředitel ZUŠ Chrudim pan Bc. Martin Profous se neustále snažil povzbuzovat každého z nás a předávat nám svou vášeň pro hudbu.

Během několika let jsem měl možnost se zúčastnit s tímto orchestrem mnoha skvělých koncertů a festivalů nejen v tuzemsku, ale také v zahraničí. Hrát se symfonickým orchestrem bylo pro mě opravdovým zážitkem. Cítil jsem se jako součást něčeho většího a mohutného.

Sladění všech nástrojů do jednoho velkého celku a společné sdílení hudby s publikem bylo vždy naplněním mých hudebních snů.

Nejen, že jsem se učil novým aspektům hry na klarinet a zlepšovat tak své hudební dovednosti, ale také jsem se naučil hodně o spolupráci, respektu a důvěře v ostatní členy orchestru. Hraní v orchestru není totiž o jednotlivcích, ale o kolektivním úsilí a vzájemném naslouchání. Bylo úžasné vidět, jak jsme se s každou zkouškou a provedeným koncertem stávali lepšími a harmoničtějšími.

Hrát v orchestru CHKF pro mě bylo jednou z největších osobních zkušeností. Díky tomu jsem získal nejenom hudební dovednosti v symfonické hudbě, ale také přátele, vzpomínky a pocit sounáležitosti. Hudba mi tehdy přinesla radost a vyplnila mé srdce láskou k umění. Zkušenost v tomto orchestru mě naučila najít důležitou krásu a aspekty symfonické hudby. Zůstávám velice vděčný za tu možnost, kterou mi CHKF poskytla. Hraní v tomto orchestru mi otevřelo dveře do úžasného světa hudby a jsem si jistý, že tyto zkušenosti mě budou provázet celým životem.

Závěr

Amatérské orchestry přinášejí do hudebního a kulturního života všech posluchačů a hudebníků veliký přínos. Jak jsme se mohli výše dozvědět, tak i amatérské orchestry mohou mít bohatou historii, která sahá až do spolupráce s profesionálními, hráči ale i celými profesionálními tělesy.

Význam pro vývoj hudebníka v amatérských orchestrech obecně je nevyzpytatelně veliký, jelikož se zde každý hudebník bez rozdílu úrovně a věku neustále učí a snaží se porozumět různým aspektům hudby. Orchester tak má důležitý význam jak pro vývoj profesionálních hudebníků, ale především těch amatérských.

Významů pro vývoj hudebníka je tedy mnoho a mezi nejzásadnější z nich můžeme jmenovat týmovou práci, motivaci ke hře na hudební nástroje i k hudbě, sociální dovednosti, velmi důležitou disciplínu a soustředěnost, ale také benefity nejen na fyzický, ale především na psychický zdravotní stav každého hudebníka.

Každý dirigent, nebo vedoucí orchestru má pak ten největší vliv na vývoj každého hudebního tělesa, ale především i každého hudebníka v něm. Je důležité, aby se uměl individuálně připravit na vedení takového konkrétního orchestru, jelikož každý orchestr, ať už amatérský či profesionální je významně odlišný a vyžaduje mnohdy odlišný přístup.

Důležitým hlediskem práce vedoucího orchestru je mimo jiné také výběr vhodného hudebního repertoáru. Je nutné vybírat skladby, které odpovídají schopnostem účastněných hudebníků, ale zároveň takové, které je i hudebně posouvají dál.

Je důležité, aby amatérským orchestrům bylo věnováno zejména na základních uměleckých školách mnohem větší pozornosti. Hra v orchestru je totiž bez pochyby nedílnou součástí pro kvalitní budoucí vývoj každého hudebníka.

To nejdůležitější, co amatérské orchestry předávají svým posluchačům ale i především předávají svým účinkujícím hudebníkům je zejména láska k hudbě. V naší zemi nalezneme stovky amatérských orchestrů, které tak podporují vývoj mnoha budoucích profesionálních hudebníků a přispívají tak ke kulturnímu dění, které je pro naši budoucnost zcela zásadní.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

ČERNUŠÁK, Gracian; ŠTĚDRŮŇ, Bohumír; NOVÁČEK, Zdenko a kol. Československý hudební slovník osob a institucí. Svazek 1., A-L. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963.

BOŘEK, Lubor. Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. Vyd. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010, 63 s. ISBN 978-8087000-37-3.

FUKAČ, Jiří; VYSLOUŽIL, Jiří; MACEK, Petr. Slovník české hudební kultury. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, 1035 p. ISBN 80-705-8462-9

Prameny

TOMŠÍK, Karel. Dechový orchestr (online) ZS 2021

Dostupné z: <https://www.ivp.czu.cz/dl/95637?lang=cs>

ZUS. Orchester, symfonický orchestr. (online)

Dostupné z: <http://www.inforama.cz/sipvz/zus/orchester/popis.htm>

Komorní orchestr. O-orchestru. (online)

Dostupné z: <https://www.komorni-orchestr.cz/o-orchestru>

ZUS CHRUDIM. Pro zájemce o studium. (online)

Dostupné z: <https://www.zuschrudim.cz/pro-rodice/pro-zajemce-o-studium/>

Dechové soubory. (online)

Dostupné z: <https://shcr.cz/sekce/dechova-sekce/dechove-soubory/>

ZUS KOLÍN. Dechový orchestr (online)

Dostupné z: <https://zus-kolin.cz/obory/hudebni/skupiny/dechovy-orchestr-zus-kolin>

ZUS CHRUDIM. Taneční a dechový orchestr (online)

Dostupné z: <https://www.zuschrudim.cz/soubory/tanecni-a-dechovy-orchestr/>

FIDDLERSHOP, blog et 5 benefits of playing in an orchestra. Mar 1, 2018. (online)

Dostupné z: <https://fiddlershop.com/blogs/fiddlershop-blog/5-benefits-of-playing-in-an-orchestra>

COLORADO SYMPHONY, Symphony vs orchestra, September 2, 2022. (online)

Dostupné z <https://coloradosymphony.org/symphony-vs-orchestra/>

OXFORD ROYALE ACADEMY, Why School Students Benefit Hugely from Playing in an Orchestra. (online)

Dostupné z: <https://www.oxford-royale.com/articles/playing-orchestra-achieve/>

DATTMORE, Ken, Yamaha music USA, Five benefits of joining school orchestra, July 23, 2020. (online)

Dostupné z: <https://hub.yamaha.com/strings/s-how-to/five-benefits-of-joining-school-orchestra/>

MELODY STRINGS ART CENTER, Why students benefit hugely from playing in an orchestra, 2015. (online)

Dostupné z: <https://www.melodysac.com.sg/en/why-students-benefit-hugely-from-playing-in-an-orchestra/>

SOMMER, Anita, San ramon academy of music, Unveiling the Benefits of Playing in an Orchestra, July 14, 2023. (online)

Dostupné z: <https://sanramonacademyofmusic.com/unveiling-the-benefits-of-playing-in-a-orchestra/>

YOUTHORCHESTRASFRESNO, Benefits of playing a musical instrument, February 17, 2014 (online)

Dostupné z: <https://www.youthorchestrasfresno.org/resources/2014/8/26/benefits-of-playing-a-musical-instrument>

SAPEGA, Sally, Penn Medicine News, Playing an Instrument: Better for Your Brain than Just Listening, January 30, 2017 (online)

Dostupné z: <https://www.pennmedicine.org/news/news-blog/2017/january/playing-an-instrument-better-for-your-brain-than-just-listening>

HALSBURY MUSIC, Why Join an Orchestr, December 2, 2022 (online)

Dostupné z: <https://www.halsbury.com/music/resources/why-join-an-orchestra>

GEORGIA MUSIC SCHOOL, BEST HORN DEGREE SCHOOL, 5 Benefits to Expect from a Career in Orchestral Music, October 4, 2016 (online)

Dostupné z: <https://aimm.edu/blog/what-to-expect-from-a-career-in-orchestral-music>

DOUGLAS, Yeo, yeodoug, Pros and Cons to a Career in Orchestral Music, 2013 (online)

Dostupné z: <https://www.yeodoug.com/articles/text/procon.html>

STRINGOVATION TEAM, Connollymusic, 12 Reasons To Join The School Orchestra, October 21, 2016 (online)

Dostupné z <https://www.connollymusic.com/stringovation/reasons-join-school-orchestra>

THEVAULT. MUSICARTS, 5 Reasons You Should Join Band or Orchestra This Year. (online)

Dostupné z: <https://thevault.musicarts.com/5-reasons-you-should-join-band-or-orchestra-this-year/>

FONVILLE, Ben, Amromusic, Playing music..., July 12, 2014 (online)

Dostupné z <https://www.amromusic.com/amro-blog/posts/five-reasons>

VARUZZO, Justin, Paul Effman music store, The Remarkable Benefits of School Band and Orchestra Participation for Children, August 17, 2023 (online)

Dostupné z: <https://blog.pemusicstore.com/2023/08/17/the-remarkable-benefits-of-school-band-and-orchestra-participation-for-children/>

UNIVERSITY OF EXETER, Science Daily, Playing an instrument linked to better brain health in older adults, January 29, 2024 (online)

Dostupné z: <https://www.sciencedaily.com/releases/2024/01/240129122415.htm>

NORTHWEST SCHOOL OF MUSIC, The Connection Between Playing an Instrument and Memory Function, November 28, 2023 (online)

Dostupné z: <https://nwschoolofmusic.com/how-does-playing-an-instrument-help-your-memory/>

HARMONIE 1872 KOLÍN, Sky media (online)

Dostupné z: <https://www.harmonie1872.cz/>

MACH, Jan. Rozhovor s Janem Machem. Přepis rozhovoru. 2024-24-03. Místo: HAMU Vojtěch, Jiří. Rozhovor s Jiřím Vojtěchem. Přepis rozhovoru. 2024-11-04. Místo: Kolín

HEJDUK, Zdeněk. Kolínský deník [online] publikováno dne 9.11.2023. [cit. 21.4.2024].

Dostupné na: <https://kolinsky.denik.cz/volny-cas/kolin-harmonie-1872-svatomartinsky-koncert-divadlo-09112023.html>

HEJDUK, Zdeněk. Kolínský deník [online] publikováno dne 18.11.2015. [cit. 21.4.2024]. Dostupné na: <https://kolinsky.denik.cz/volny-cas/panska-tanecni-skupina-rasputin-vystoupila-na-koncertu-harmonie-1872-20151118.html>

MAIEROVÁ, Danuše. Symfonický orchestr. Slideplayer, 2011-2012 (online)

Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/11699373/>

ŽÍDEK, Tomáš. Chrudimská komorní filharmonie. Z historie. (online)

Dostupné z: <https://chkf.cz/index.php?page=history>

ČESKÝ ROZHLAS, Petr Stříška. (online)

Dostupné z <https://www.mujirozhlas.cz/lide/petr-striska>

Obrázek 2 (online) Dostupné z:

<https://bloximages.newyork1.vip.townnews.com/channel3000.com/content/tncms/asset/s/v3/editorial/5/41/541157bc-7f0d-57e8-a3f5-4a1ce317348e/63bdd9c100e32.image.jpg>

Seznam příloh

Příloha 1 - Obrázek 1 (online) dostupné z:

<https://bloximages.newyork1.vip.townnews.com/channel3000.com/content/tncms/assets/v3/editorial/5/41/541157bc-7f0d-57e8-a3f5-4a1ce317348e/63bdd9c100e32.image.jpg>

Příloha 2 - Obrázek 2 (online) dostupné z:

<https://informace.rozhlas.cz/smyccovy-orchestr-prazske-konzervatore-7911147>

Příloha 3 - Obrázek 3 (online) dostupné z:

<https://storage.harmonie1872.cz/images/large/ce55131cba5a12e156b8f301620ce59b.jpg>